

**ОПАЗВАНЕ НА
КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО**

ИДЕИ И ПРАКТИКИ

**По случай 60 години от присъединяването
на България към ЮНЕСКО**

BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES
INSTITUTE OF ETHNOLOGY AND FOLKLORE STUDIES
WITH ETHNOGRAPHIC MUSEUM

**SAFEGUARDING OF
CULTURAL HERITAGE**

IDEAS AND PRACTICES

**DEDICATED TO THE 60TH ANNIVERSARY
OF THE JOINING OF BULGARIA TO UNESCO**

Sofia • 2017

Prof. Marin Drinov Publishing House of Bulgarian Academy of Sciences

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ЕТНОЛОГИЯ И ФОЛКЛОРИСТИКА
С ЕТНОГРАФСКИ МУЗЕЙ

**ОПАЗВАНЕ НА
КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО**

ИДЕИ И ПРАКТИКИ

По случай **60** години от присъединяването
на България към ЮНЕСКО

София • 2017

Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“

Изданието е реализирано с финансовата подкрепа
на Българската национална комисия за ЮНЕСКО.

Рецензенти:

Проф. д-р Елена Генова
Доц. д-р Наталия Рашкова

Редакционна колегия:

Проф. д.изк. Мила Сантова (гл. редактор),
арх. Галина Пировска, гл.ас. д-р Даниел Фокас,
гл.ас. д-р Ива Станоева, гл.ас. д-р Миглена Иванова

© Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН, 2017

© Константин Атанасов Жеков, художник на корицата, 2017

© Издателство на БАН „Проф. Марин Дринов“, 2017

ISBN 978-954-322-908-6

СЪДЪРЖАНИЕ

- Мария Донска**, Главен секретар на Националната комисия за ЮНЕСКО – България / **Приветствие към участниците в конференцията / 9**
- Елка Бакалова**, Българска академия на науките / **Съдбата на недвижимото културно наследство по време на война и мисията на ЮНЕСКО. Православните манастири в Косово / 11**
- Мила Сантова**, ИЕФЕМ – БАН / **Приканва секретариата... Опазване на нематериалното културно наследство днес: синергии, хармонии, устойчиво развитие / 21**
- Стефан Белишки**, Председател на Българския национален комитет на ИКОМОС / **Ролята на ИКОМОС в процеса на опазване на световното културно наследство – нови предизвикателства и перспективи / 30**
- арх. Красимира Вачева**, Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“ / **Актуално състояние на теоретичната и практическата подготовка на архитектите за опазване на археологическото наследство на България / 41**
- Теодора Конах**, Ягелонски университет, Институт по култура – Краков, Полша / **Защитата на нематериалното културно наследство – национални стратегии и юридически инструменти / 45**
- Миглена Иванова**, ИЕФЕМ – БАН / **Проблемите на социологията на пола и опазването на нематериалното културно наследство (Динамика на полово-социалните роли при чипровското килимарство) / 63**
- Иво Иванов Велинов**, Нов български университет / **Културното многообразие и наследство в семиотизирания образ: живот, памет, архитектура / 74**
- арх. Велина Панджарова**, Университет по архитектура, строителство и геодезия / **Интерактивният музей и интерпретационният център – елементи на опазване на културното наследство / 83**
- арх. Валентина Едрева**, Висше строително училище „Любен Каравелов“ / **Планове за опазване и управление на културното наследство чрез интегрална консервация / 94**
- Мариела Модева**, Университет по библиотекознание и информационни технологии / **Ролята на културното наследство за съвременното регионално развитие / 104**

Даниел Иванов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Галина Цекова, Регионален исторически музей – Шумен, Мариела Андреева, Земеделски институт – Шумен, Селскостопанска академия

Мирелла Дечева, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Милена Любенова, ИЕФЕМ – БАН

Пламена Заячка, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Даниел Фокас, ИЕФЕМ – БАН

Оксана Микитенко, Институт за изкуствознание, фолклористика и етнология при Националната академия на науките на Украйна, Киев

Радка Братанова, ИЕФЕМ – БАН

Марияна Витанова, Калина Мичева-Пейчева, Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ – БАН

Ваня Матеева, ИЕФЕМ – БАН, Володя Златев, Университет по библиотекознание и информационни технологии

Елица Стоилова, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Лучия Антонова-Василева, Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при БАН

Радвеста Стюърт, Регионален исторически музей – Бургас

Археологическите музеи *in situ* в България като форма за опазване на недвижимото археологическо наследство. Поява, история и перспективи за развитие / 111

Превантивно опазване, мониторинг и поддръжане на материалите с органичен произход / 122

Идентификацията на движими културни ценности – бъдеще в миналото / 126

Съхранение на нематериалното културно наследство: от живата практика до архива / 132

Общността с наследство: тютюневият склад в Пловдив / 140

Нови поклоннически практики и някои процеси на формиране на културно наследство / 147

Folk Costumes in the Funeral Rite (Slavic Parallels): Gender Marker, Symbolic Object, Cultural Sign / 159

Някои представи за опазване на фолклорната музика като културно наследство в България / 166

Названия на струнни музикални инструменти в българските диалекти / 180

Административноправната защита на културно-историческото наследство в България: общ поглед и анкетно проучване / 188

Фестивалност и конструиране на локалното културно наследство / 212

Мястото на българската диалектна лексика сред диалектната лексика на Европа / 223

Известията на българските музеи: безценни проучвания на културното наследство в забвение / 229

TABLE OF CONTENTS

Maria Donska , Secretary General of the Bulgarian National Commission for UNESCO	Greeting to the Participants in the Conference / 9
Elka Bakalova , Bulgarian Academy of Sciences	The Fate of Immovable Cultural Heritage in Times of War and the Mission of UNESCO. Orthodox Monasteries in Kosovo / 11
Mila Santova , IEFSEM – BAS	<i>Invites the Secretariat...</i> Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage Today: Synergies, Harmonies, Sustainable Development / 21
Stefan Belishki , President of the Bulgarian National Committee of ICOMOS	The Role of ICOMOS in the Process of the World Heritage Conservation – New Challenges and Perspectives / 30
Arch. Krasimira Vacheva , Varna Free University Chernorizets Hrabar	Current State of the Theoretical and Practical Training of Architects for the Protection of the Bulgarian Architectural Heritage / 41
Teodora Konach , Jagiellonian University, Cultural Institute – Krakow, Poland	Safeguarding of Intangible Cultural Heritage – National Strategies and Legislative Instruments / 45
Miglena Ivanova , IEFSEM – BAS	Gender and the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage (Gender Dynamics in Carpet-weaving in Chiprovtsi) / 63
Ivo Ivanov Velinov , New Bulgarian University	The Cultural Diversity and Heritage in the Semiotised Image: Life, Memory, Architecture / 74
Arch. Velina Pandzharova , UACEG	Interactive Museum and Interaction Center – Elements of the Preservation of Cultural Heritage / 83
Arch. Valentina Edreva , University of Structural Engineering and Architecture Lyuben Karavelov	Plans for Protection and Management of Cultural Heritage through Integral Conservation / 94
Mariela Modeva , University of Library Studies and Information Technologies	The Role of Cultural Heritage for the Contemporary Regional Development / 104
Daniel Ivanov , Sofia University St. Kliment Ohridski	The Archaeological Museums <i>in situ</i> in Bulgaria as a Form of Protection of the Immovable Archaeological Heritage / 111

- Galina Tsekova**, Regional Historical Museum – Shumen, **Mariela Andreeva**, Agricultural Institute – Shumen, Agricultural Academy
- Mirella Decheva**, Sofia University St. Kliment Ohridski
- Milena Lyubenova**, IEFSEM – BAS
- Plamena Zayachka**, Sofia University St. Kliment Ohridski
- Daniel Fokas**, IEFSEM – BAS
- Oksana Mykytenko**, Institute for Art Studies, Folklore and Ethnology at the National Academy of Sciences – Kiev, Ukraine
- Radka Bratanova**, IEFSEM – BAS
- Mariyana Vitanova, Kalina Micheva-Pecheva**, Institute for Bulgarian Language
- Vanya Mateeva**, IEFSEM – BAS, **Volodya Zlatev**, University of Library Studies and Information Technologies
- Elitsa Stoilova**, Plovdiv University Paisii Hilendarski
- Luchia Antonova-Vasileva**, Institute for Bulgarian Language
- Radovesta Stewart**, Regional Historical Museum – Burgas
- Preventive Conservation, Monitoring and Maintenance of Materials of Organic Origin / 122**
- Identification of Tangible Cultural Values – the Future in the Past / 126**
- Safeguarding of Intangible Cultural Heritage: From the Living Practice to the Archive / 132**
- Heritage Community: The Case of Plovdiv’s Tobacco Warehouse / 140**
- New Pilgrimage Practices and the Processes of Formation of Cultural Heritage / 147**
- Folk Costumes in the Funeral Rite (Slavic Parallels): Gender Marker, Symbolic Object, Cultural Sign / 159**
- Some Concepts for the Protection of Folk Music as a Cultural Heritage in Bulgaria / 166**
- Names of String Musical Instruments in the Bulgarian Dialects / 180**
- Administrative and Legal Protection of Cultural Heritage in Bulgaria: General Observation and Questionnaire Survey / 188**
- Festivity and Construction of Local Cultural Heritage / 212**
- The Place of the Bulgarian Dialectal Vocabulary in the Dialectal Vocabulary of Europe / 223**
- The Proceedings of the Bulgarian Museums - Priceless Studies on the Cultural Heritage into Oblivion / 229**

**ПРИВЕТСТВИЕ ОТ НАЦИОНАЛНАТА КОМИСИЯ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ЮНЕСКО
ПО ПОВОД ОТКРИВАНЕ НА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ НА ТЕМА
„НОВИ МОМЕНТИ В КОНЦЕПЦИИТЕ ЗА ОПАЗВАНЕ НА
КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО: ТЕОРЕТИЧНА ОБОСНОВКА
И ПРАКТИЧЕСКИ РЕШЕНИЯ“**

СОФИЯ, 30 септември – 2 октомври 2016 г.

Уважаеми доцент Христов, директор на Института за етнология и фолклористика към БАН,

Уважаеми господин Белишки, председател на българския национален комитет на ИКОМОС,

Уважаеми представители на академичната общност, преподаватели, научни изследователи, млади учени,

Уважаеми госпожи и господа,

Скъпи гости,

За Националната комисия на Република България за ЮНЕСКО е привилегия да приветства откриването на настоящата научна конференция, която се провежда под нашия патронаж и е едно от събитията, включени в Националния план за отбелязване на 60 години от членството на България в ЮНЕСКО. Темата на конференцията е по-актуална от всякога. От няколко години въпросът за опазване на културното наследство е изключително голям приоритет за ЮНЕСКО и Генералния директор Ирина Бокова, което е видно и от активните действия на Организацията.

ЮНЕСКО е призната за глобален лидер в опазването на културното наследство. Организацията често е предприемала действия и кампании за опазване или възстановяване на културни ценности в следствие на конфликт. Като пример могат да бъдат посочени действията на ЮНЕСКО в Мали, Либия, Сирия, Йемен, Ирак, Камбоджа, Босна и Херцеговина и др. Следва да се припомнят и конвенциите на ЮНЕСКО в областта на културата, които съдържат основополагащи норми за опазване на наследството.

Не трябва да се забравя и личната ангажираност на Генералния директор Ирина Бокова, която в многобройни речи заклежда културното прочистване, разрушаването и разграбването на културни ценности и паметници. Г-жа Бокова имаше принос за приемането на резолюция 2199 на Съвета за сигурност на ООН, която осъжда разрушаването на културно наследство и предвижда мерки за борба с незаконния трафик на антики от Ирак и Сирия. Освен това, опазването на културното наследство бе включено в мандата на мироопазващи операции, а

светът приветства създаването на т.нар. „сини каски на културата“, съвместна инициатива на ЮНЕСКО и Италия.

През пролетта на 2015 г. Ирина Бокова инициира кампания в социалните мрежи #Обединени за наследството (#Unite4Heritage), насочена към млади хора и целяща опазване на културното наследство и културното многообразие. В следствие бе създадена и глобална коалиция със същото име, чиято основна задача е да мобилизира правителствата и всички заинтересувани страни на фона на умишленото унищожаване на културни ценности, особено в Близкия изток.

ЮНЕСКО и Генералният директор неведнъж са припомняли, че умишленото разрушаване на културно-историческо наследство е военно престъпление, съгласно Римския статут на Международния наказателен съд. Съвсем наскоро съдът започна процес срещу лице, обвинено в разрушаване на религиозни монументи в древния град Тимбукту в Мали. Това е първи по рода си процес в историята на международното правораздаване.

Националната комисия за ЮНЕСКО вярва, че настоящата конференция е изключително навременна и отчита международните събития и тенденции в опазването на културното наследство, материално и нематериално. Отправляме най-добри пожелания към организаторите, участниците и гостите, пожелвайки им плодотворни дискусии и добри научни резултати в края на конференцията. Приветстваме положените усилия и труд от страна на представителите на научната общност, които са подготвили интересни доклади. Пожелавам Ви приятно слушане и на добър час!

Национална комисия на
Република България за ЮНЕСКО

София 30 септември 2016 г.

ОПАЗВАНЕ НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

ИДЕИ И ПРАКТИКИ

По случай 60 години от присъединяването
на България към ЮНЕСКО

Рецензенти:

Проф. д-р Елена Генова
Доц. д-р Наталия Рашкова

Българска
Първо издание

Редактор *Борислав Кременски*
Художник на корицата *Константин Жеков*
Графичен дизайн *Даниела Мицева*

Формат 167 × 237 mm
Печатни коли 14,75

Печатница на Издателството на БАН „Проф. Марин Дринов“
1113 София, ул. „Акад. Георги Бончев“, бл. 5

www.baspress.com

ISBN 978-954-322-908-6